

Justinus de Martelaar

Dialogoog met Trypho

Gesprek tussen christen- en Jodendom

Vertaald, bewerkt en voorzien van voetnoten door

Daniel Van den Eede

Oorspronkelijke titel: Dialogue with Trypho
Christian Classic Ethereal Library/ (Public domain.)
© Engelse vertaling: Philip Schaff (1868) (uit het Grieks)
© Nederlandse Vertaling: Daniel Van den Eede (2019) (uit het Engels)

Omslagontwerp: Brave New Books
Uitgever: Brave New Books
info@bravenewbooks.nl

ISBN: 9789402197181

Gebruikte Bijbelvertalingen

De Statenvertaling, SV.

De vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap, NBG.

De Nieuwe Bijbelvertaling, NBV.

De King James Version, KJV

De Engelstalige Septuagint, LXXE.

JUSTINUS DE MARTELAAR

Justinus de Martelaar (100 – 165), ook Justinus Martyr en Justinus de Wijsgeer genoemd.

Justinus werd geboren omstreeks 100 n. C. in Flavia Neapolis Samaria, nu Nablous in Palestina, en was de zoon van een Griek, Priscos.

Hij was eerst heiden, maar ging later tot het christendom over. Hij wordt tot de apostolische vaders gerekend. Dit zijn mensen die les hebben gekregen van een apostel of leerling van een apostel. Zij staan dus zeer dicht bij het origineel zuiver christelijk onderwijs. Dus ook Justinus. De grijsaard, waarvan Justinus in zijn "dialoog" vertelt, die hij aan het strand ontmoette, zal heel waarschijnlijk een leerling van een apostel geweest zijn.

Justinus is een van de meest betekende apologeten (geloofsverdedigers) uit de na-apostolische tijd. Hij onderging de martelaarsdood in 165 n. C.

Hij is de schrijver van een apologie in twee delen en andere werken. Waaronder deze 'Dialoog met Trypho'. Volgens zijn eigen mededelingen bezocht hij, daar hij begerig was om God te leren kennen en de weg der zaligheid, achtereenvolgens een stoïcijn, een Peripatheticus, een Pythagoreër en eindelijk een Platonist. De laatste bevredigde hem nog het meest, maar geheel voldaan was hij niet. Toen hij eens aan het strand bij de zee vertoefde, hoorde hij van een grijsaard, hierboven reeds vermeld, dat de Platonische wijsbegeerte de ziel van de mens niet bevredigen kon. Toen hij vroeg: "wie moet dan mijn leermeester zijn", antwoordde de grijsaard: "u moet de profeten van Israël lezen". Hij volgde die raad op.

Na een naastig onderzoek van de Heilige Schrift, verliet hij dan ook het heidendom, en nam de christelijke godsdienst aan. Hij was dertig jaar oud toen hij Christen werd.

Hij werd nu onderwezen door leerlingen der apostelen. Hij maakte zulke vorderingen in de kennis van die godsdienst, dat hij leraar werd van het Evangelie. Hij besloot als een wandelende leraar, in de filosofen-mantel gehuld, de Heidenen, in het bijzonder hun wijsgeren, voor het christendom te winnen. Voor dit doel kwam hij tweemaal naar Rome.

Hij beschermde het christelijk geloof kloekmoedig met schrijven, en zond zelfs verdedigingsgeschriften aan de keizer, om de Christenen te verontschuldigen

van de lasteringen, waarmee zij werden bezwaard. Hij wekte ook vele mensen tot het martelaarschap op.

Dikwijls redetwistte Justinus met Crescens, een onbeschaamde wijsgeer, maar Justinus overwon hem menigmaal en maakte hem beschaamd. Deze wijsgeer vatte daarover zulk een dodelijke haat tegen Justinus op, dat hij hem in zijn hart de dood had gezworen. Van die tijd af aan hield hij dan ook niet op Justinus als Christen aan te klagen. Justinus werd op zijn aanklachten gevangengenomen, en omdat Justinus weigerde het christendom af te zweren, werd hij eindelijk ter dood veroordeeld, en, na vooraf gezeseld te zijn, met de bijl onthoofd, in 165 n.C.

TRYPHO

Trypho was een Joodse geleerde, die de christenen verweet dat ze de Joodse wet hadden gebroken en een mens vereerden. Justinus baseerde zijn argumenten op het Oude Testament, dat in zijn visie van Christus getuigde

VOORWOORD

De tekst van “Dialogo met Trypho” is geen gemakkelijke tekst.

Hier zijn twee geleerden aan het woord. Twee mannen doordrongen van de Heilige Schrift. Dit vereist van de lezer een zekere Bijbelkennis, er wordt in de dialoog tussen deze twee mannen flink met Bijbelcitaten gestrooid en het is soms moeilijk, zelfs voor de ervaren Bijbellezer, om de vanzelfsprekendheid in de citaten te vinden die ze aanbrengen als bewijs voor hun argument.

Toch is de “Dialogo met Trypho” de moeite waard om te lezen omdat het een handleiding is voor de christelijke kerk in de omgang met haar Joodse broeders, want deze dialoog geeft duidelijk weer wat de struikelblokken zijn van het Jodendom, en hoe de Christelijke Kerk daar kan mee omgaan.

Justinus gaat in zijn betoog flink tekeer tegen het Jodendom, dit mag echter niet als Jodenhaat beschouwd worden. Jazeker, hij confronteert de Joden zeer Heftig met hun: hardleersheid, christenvervolging, geestelijke blind- en doofheid, afgoderij en het doden van Christus, maar zonder haat, in een toon van zachtmoedige vermaning over spijtige vaststellingen, en probeert hun ogen te openen voor Christus.

Justinus noemt hen regelmatig ‘mijn vrienden’, en ‘mijn broeders’. Zo leert Justinus ons, dat wij, hedendaagse christenen, de Joden als broer en vriend, naar Christus mogen brengen.

Justinus gebruikt de Septuagint. Bij het vertalen heb ik zoveel mogelijk Schriftverwijzingen uit de Nederlandstalige Bijbels overgenomen, hierbij koos ik de Nederlandstalige Bijbelversie die het dichtstbij de redenering van Justinus aanleunde. In sommige gevallen heb ik een zinsnede uit een Nederlandse vertaling verwisseld met de tekst uit de LXX, dat heb ik steeds aangeduid met vierkante haakjes, en een voetnoot geplaatst die begint met ‘gemengd’, om het gebruik van twee vertalingen aan te duiden.

In de gevallen waar onze Nederlandse vertalingen te sterk afweken van de Septuagint, heb ik de betreffende tekstverwijzingen integraal overgenomen van de Septuagint. Dit was noodzakelijk omdat Justinus nu eenmaal de Septuagint gebruikt in zijn bewijsvoering, en heel duidelijk het grootste gezag aan de Septuagint geeft boven alle andere vertalingen.

Daarom raad ik aan om de aangehaalde Bijbelteksten volledig te lezen, omdat de vertrouwde tekst die iemand denkt te kennen een heel nieuwe betekenis kan krijgen, en om de argumentatie die er op volgt, of aan voorafging, te kunnen volgen.

De voetnoten zijn meestal Bijbelreferenties naar waar men het geciteerde Bijbelvers kan vinden. Regelmatig is er in de voetnoten, daar waar ik het nodig vond, een verduidelijking of commentaar geplaatst om de argumentatie en bedoeling van Justinus toe te lichten, en ook om wenkbrauw-fronsende gedeelten toe te lichten, want Justinus kan uitspraken doen die in hedendaagse christelijke oren merkwaardig klinken.

De inhoudsopgave geeft geen aparte hoofdstukken weer, maar is eerder een indeling in grote en minder grote paragrafen dat het verloop van het gesprek beschrijft.

Inhoudsopgave

1 - Ontmoeting met Trypho.	15
2 - Justinus over de filosofie	16
3 - De bekering van Justinus.....	18
4 - De ziel op zich kan God niet zien.....	20
5 - De ziel is niet uit zichzelf onsterfelijk	23
6 - Wat de filosofen niet wisten	25
7 - Kennis van de waarheid is alleen bij de profeten te vinden	25
8 - Justinus ontbrandt in liefde tot Christus.....	26
9 - Over de Joodse Wet.	27
10 - Hoe Trypho over Christus denkt.....	27
11 - Trypho verwijt de christenen het niet naleven van de wet	28
12 - De wet is afgeschaft	29
13 - De Joden begrijpen hun wet niet	30
14 - Jesaja leert dat het bloed van Jezus vergiffenis geeft.....	31
15 - De waterdoop op zich geeft geen redding.....	33
16 - Wat werkelijk vasten inhoud.....	34
17 - Joden worden gestraft voor hun koppigheid.....	35
18 - Joden zonden mensen uit om het christendom te lasteren.	36
19 - Waarom Christenen de Joodse wet niet volgen	38
20 - De ware besnijdenis	38
21 - Het onderscheid van reine en onreine dieren	40
22 - De sabbat is ingesteld om Israëls zonden	41
23 - Zo ook de dierenoffers en offergaven.....	42
24 - De besnijdenis is geen werk van rechtvaardiging	44
25 - De Christelijke besnijdenis	45

26 - Oproep van Justinus	45
27 - Het roemen in Abraham is tevergeefs	46
28 - Er is alleen redding voor de Joden in Christus	47
29 - Over de sabbat	48
30 - Gerechtigheid wordt enkel verworven in Christus	49
31 - Christus is van geen nut voor hen die de wet naleven.	51
32 - Christenen bezitten de ware gerechtigheid.....	51
33 - De Kracht en wederkomst van Jezus.....	52
34 - Trypho maakt bezwaar tegenover de interpretatie van Justinus	53
35 - Psalm 110 gaat niet over Hizkia maar over de Christus	55
36 - Evenzo gaat Psalm 72 niet over Salomon maar over Christus	56
37 - Kettters doen christenen volharden in het geloof	58
38 - Bewijs dat Christus de Heer der Heerscharen is	60
39 - Hetzelfde wordt ook bewezen in andere Psalmen	61
40 - Het is een ergernis voor de Joden dat Christus aanbeden wordt.....	61
41 - De Kloof tussen de christenen en de Joden	63
42 - De Wet van Mozes verkondigt Jezus.....	64
43 - Het offer v.d. tarwebloem was een beeld van het avondmaal.....	65
44 - De belletjes op het priestergewaad	67
45 - De Wet eindigt bij Christus die geboren werd uit een maagd	68
46 - De Joden geloven tevergeefs in hun verlossing	69
47 - De rechtvaardigen onder wet worden behouden door Christus	70
48 - De wet op zich geeft geen behoudenis	71
49 - De nadruk moet voor Joden op Christus liggen niet op de Wet	73
50 - Over het bewijs dat Jezus de Christus is.	74
51 - Elia is wel degelijk gekomen.....	75
52 - Jesaja bewijst dat Johannes de voorbode van Christus was	78

53 - Jacob voorzegde twee komsten van Christus	79
54 - Jacob en Zacharia voorzegden dat Jezus op een ezel zou rijden	81
55 - Wat het bloed van de druif betekent.....	82
56 - Justinus belooft het bewijs dat Christus God is	82
57 - De God die aan Mozes verscheen verschilt van God de Vader.....	83
58 - Waarom Hij at van de maaltijd als Hij God is	89
59 - Nog meer bewijs over de Engel uit de visioenen die Jacob kreeg. ...	90
60 - De God onderscheidden van de Vader sprak met Mozes.....	93
61 - Opmerkingen van Trypho over de brandende braamstruik.	94
62 - Wijsheid wordt bekomen van de Vader zoals vuur uit vuur.	95
63 – Bewijs van meerdere Goddelijke Personen in de Godheid.	97
64 - Het is bewezen dat deze God mens geworden is.	98
65 - Justinus brengt nog meer bewijs aan.....	100
66 - Trypho werpt op dat God Zijn glorie niet aan een ander geeft.	102
67 - Bewijs vanuit Jesaja dat Christus geboren werd uit een maagd.	103
68 - Trypho vergelijkt Jezus met Perseus.	104
69 – Trypho door de Schrift tot toegevingen gedwongen	105
70 - De eigenzinnigheid van de Joden.....	106
71 - Mythologie komt van de duivel.....	109
72 – De Mithras is een vervorming uit Daniel en Jesaja.	110
73 - De Joden verwerpen de interpretatie van de Septuagint.....	112
74 - Schriftgedeelten verwijderd door de Joden uit Ezra en Jeremia. ...	112
75 - De tekst “van het hout” is verwijderd uit Psalm 96.	113
76 - Trypho stelt dat Psalm 96 enkel spreekt over de Vader.	114
77 – Bewijs dat Jezus de naam van God was in het boek Exodus.	115
78 - Nog meer Schriftgedeelten bewijzen de majesteit van Christus. ...	116
79 - Terug naar de uitleg over de profetie van Jesaja.	118

80 - Bewijs dat deze profetie enkel en alleen verwijst naar Jezus.	119
81 - Justinus bewijst dat er zondige engelen revolteerden tegen God..	122
82 - Over het duizendjarige rijk.	124
83 - Bewijsvoering voor een nieuwe wereld vanuit Jesaja.	125
84 - De gave der profetie is overgedragen aan de Christenen.....	126
85 - Bewijs dat Psalm 110 niet refereert naar Hizkia.	127
86 - De profetie “Zie een maagd” enz., refereert enkel naar Christus...	128
87 - Christus is de Heer der Heerscharen.....	129
88 - De Symbolen van het hout van het kruis in het Oude Testament. .	132
89 - Trypho vraagt hoe God mens kan worden.....	133
90 - Christus heeft de Heilige Geest niet ontvangen uit noodzaak.....	135
91 - Het kruis is beledigend voor Trypho vanwege de vloek.	136
92 - De uitgestrekte handen van Mozes voorzegden het kruis.....	137
93 - Het kruis in de zegening van Jozef en de verheven koperen slang.	138
94 - De Schrift wordt enkel juist begrepen met de genade Gods.	139
95 - Iedereen heeft dezelfde rechtvaardiging gekregen.	140
96 - In welke zin hij die aan een boom hangt vervloekt is.	142
97 - Christus heeft de vloek die ons toekomt op Zich genomen.....	143
98 - Die vloek is een voorzegging van wat de Joden gingen doen.	144
99 - Andere voorzeggingen over het kruis van Christus.	144
100 - Voorzeggingen van Christus in Psalm tweeëntwintig.	145
101 - Psalm tweeëntwintig gaat wel degelijk over Christus.....	147
102 - Christus Jacob en Israël worden de Zoon des mensen genoemd .	148
103 - Christus verwijst alle dingen naar de Vader.....	149
104 - De voorspellingen over Christus’ geboorte,.....	150
105 – Over de Farizeeën en Herodes bij Jezus geboorte	152
106 - Omstandigheden van Christus' dood voorspeld in deze Psalm.	154

107 - De Psalm voorspelt ook de kruisiging van Christus.....	155
108 – Christus’ opstanding voorzegt in het besluit van de Psalm	156
109 - Jezus’ opstanding ook voorzegt in het verhaal van Jona	157
110 - De opstanding van Christus bracht de Joden niet tot bekering....	158
111 - De bekering van de Heidenen was voorzegt door Micha	159
112 - Een deel van deze profetie is al vervuld in de Christenen	159
113 - De rest van de profetie wordt vervuld bij de tweede komst	160
114 – Christus op verschillende manieren aangekondigd in de Schrift .	161
115 – De Joden verwaarlozen deze tekens	162
116 – Jozua was een beeld van Christus	163
117 – Hoe de Schrift moet begrepen worden.....	165
118 – De Joodse besnijdenis is niet de christelijke besnijdenis	166
119 – Voorspelling over de christenen in Zacharia	166
120 – Justinus toont aan dat deze profetie bij de christenen past	168
121 – het zijn de christenen die de God verheerlijken onder de volken	169
122 – Aansporing tot berouw voordat Christus komt.....	170
123 – Christenen zijn de heilige mensen die aan Abraham zijn beloofd	172
124 – Christenen ook beloofd aan Isaac, Jacob en Juda	173
125 – Geloof van de Heidenen maakt duidelijk dat Hij de Christus is ...	176
126 – Christus is het licht der wereld niet de Wet.	177
127 – De christenen zijn het ware Israël	178
128 – Christenen zijn zonen van God	180
129 – De kracht van het woord Israël, en hoe het bij Christus past	181
130 – De verschillende namen van Christus	183
131 – De bekering van de Heidenen was voorzegt	188
132 – De Heidenen zijn trouwer aan God dan de Joden.....	189
133 – De kracht van Jezus’ naam in het Oude Testament	190

134 – Christenen bidden voor de hardheid van de Joden	191
135 – De huwelijken van Jacob zijn een beeld van de Kerk	192
136 – Christus is koning over Israël en de christenen zijn Israël.....	194
137 – Door Christus te verwerpen, verwerpen de Joden ook God	195
138 – Justinus spoort de Joden aan zich te bekeren.....	196
139 – De Ark van Noach is een beeld van Christus	197
140 – De zegen en vloek van Noach over zijn zonen zijn een profetie. .	198
141 – Alleen In Christus worden allen gered, niet door Abraham	199
142 – Vrije wil in mensen en engelen	200
143 – De Joden danken Justinus en gaan weg	202

1 - Ontmoeting met Trypho.

Toen ik¹ op een morgen aan het wandelen was in de gangen van de Xystus,² kwam ik een man tegen met zijn gezelschap, en hij zei, "Heil, O filosoof!". Onmiddellijk nadat hij dit gezegd had keerde hij zich om en wandelde met mij mee, zijn vrienden volgden hem.

Op mijn beurt sprak ik hem aan, en zei: "Wat is er zo belangrijk?"

Hij antwoordde, "Ik ben onderwezen door Corinthus de Socraat in Argos, dus kan ik diegenen die zich, net als jij met een filosofenkleed³ bekleden niet minachten of onverschillig behandelen, maar enkel vriendelijk benaderen en omgaan met hen opdat er misschien enig voordeel uit zou voortkomen, ofwel voor die zekere man, ofwel voor mijzelf. Bovendien is het goed voor beiden als de éne of de andere er voordeel bij heeft. Het is om deze reden dat, wanneer ik iemand zie die zo een kleed draagt, hem met genoeg benader. Om dezelfde reden heb ik je in vrijmoedigheid aangesproken, en dezen hier vergezellen mij met de verwachting iets nuttigs voor henzelf, van u te horen.

"Maar wie ben je, beste man?" Antwoordde ik hem geamuseerd.

Dan zei hij me ronduit zijn naam en afkomst. "Trypho" zei hij "is mijn naam, ik ben een Hebreeër uit de besnijdenis, en ontsnapt uit de oorlog die daar tegenwoordig gaande is,⁴ ik verblijf dezer dagen in Griekenland, hoofdzakelijk te Korinthe."

"En waarom", zei ik, "zou u meer voordeel hebben bij de filosofen dan bij uw eigen wetgever en profeten?"

"Waarom niet?" antwoordde hij. "Leiden de gesprekken van de filosofen niet steeds naar God? En komen bij hen niet voortdurend vragen op over Zijn eenheid en voorzienigheid? Is het niet de plicht van de filosofen om de Godheid te onderzoeken?"

¹ Justinus is dan al een christelijke predikant.

² Een overdekte sporthal waar atleten trinden op dagen met slecht weer.

³ Justinus preekte in een filosofenkleed.

⁴ Bar Kochba opstand 132-136 AD

“Zeer zeker” antwoordde ik, “Wij dachten dat ook.¹ Maar de meesten overdenken niet of er één, of meerdere goden zijn, en of ze aandacht hebben voor ieder van ons of niet. Alsof deze kennis niets zou bijdragen aan ons geluk. Bovendien proberen zij ons te overtuigen dat God het Universum in stand houdt door geslachten en soorten,² maar niet door u en mij en elk individu afzonderlijk. Als dit zo was dan zouden we niet dag en nacht tot Hem hoeven te bidden. Maar het is niet moeilijk om te begrijpen dat dit onbevreesd en vrijpostig spreken het behoud van deze ideeën tot doel heeft, om te kunnen doen en zeggen wat ze maar willen, niet bang van straf, noch hopend op enig voordeel van God. Hoe kunnen zij ook? Zij onderwijzen dat steeds dezelfde dingen zich herhalen; en verder, dat u en ik, in het nieuwe leven zullen leven op eenzelfde manier, niet beter of niet slechter geworden.

Er zijn sommigen, die van mening zijn dat de ziel onsterfelijk en immaterieel is, die geloven, dat ook al hebben ze kwaad gedaan, ze geen straf zullen ondergaan (wat immaterieel is, is ongevoelig en dat de ziel als gevolg van haar onsterfelijkheid niets van God nodig heeft.”

2 - Justinus over de filosofie

En Trypho antwoordde met een vriendelijke glimlach, “Geef ons je opinie over deze dingen, en welk idee u koestert aangaande God, en wat je filosofie is.”

“Ik zal het je vertellen,” zei ik, “het lijkt me, dat filosofie in feite het grootste bezit is en het meest eerbare voor God, naar wie het ons leidt, wat zeer verdienstelijk is, en degenen die aandacht schonken aan de filosofie waren werkelijk heilige mannen. Maar wat filosofie echter werkelijk is, en de reden waarom het is neergezonden naar de mens is aan de aandacht van de meesten ontsnapt. Want er zou geen Platonist, noch Stoïcijn, noch Peripatheticus, noch Theoreticus, noch Pythagoreër mogen zijn, bij één waarheid³. Ik zal je vertellen waarom het zo veelkoppig geworden is.

Het is zo dat diegenen die als eersten de filosofie behandelden, en hierom geëerd worden, opgevolgd werden door hen die geen onderzoek deden naar de waarheid, maar enkel de volharding en de discipline van hun voorgangers, bewonderden alsook de nieuwigheid van de doctrines die ze brachten. Iedereen dacht dat wat zij leerden van hun leraar de waarheid was, en hebben deze

¹ Justinus verwijst hier naar zijn periode bij de Stoïcijnen.

² Biologische indeling van groepen

³ De waarheid kan niet verdeeld zijn.

dingen overgeleverd aan *hun* leerlingen, en andere geïnteresseerden. Dit systeem werd genoemd naar de vader die de doctrine vorm had gegeven.

Aanvankelijk verlangend naar een persoonlijk gesprek met een van deze filosofen bezocht ik een Stoïcijn, en na een aanzienlijke tijd met hem te hebben doorgebracht, en geen enkele bijkomende kennis van God te hebben verkregen, (want hij had zelf geen kennis van God, en zei dat zo een onderricht niet nodig was), verliet ik hem. Ik begaf mij naar een ander die zich een Peripateet noemde, en zichzelf slim vond. Nadat deze man mij enkele dagen ontvangen had vroeg hij me om de betaling te regelen opdat onze samenkomst rendabel zou zijn. Om deze reden heb ik ook hem verlaten, overtuigt dat deze man helemaal geen filosoof was.

Maar omdat mijn ziel gretig en verlangend was naar de filosofie ging ik naar een Pythagoraan, een zeer geroemd man, die veel van zijn wijsheid onderwees. Toen ik een interview had met hem, verlangend om zijn leerling, toehoorder en volgeling te worden, zei hij, 'Wat dan? Ben je vertrouwd met muziek, gastronomie en meetkunde? Verwacht je enig waarneming te verkrijgen van zaken die tot een gelukkig leven bijdragen zonder eerst op deze punten onderlegd te zijn, die de ziel bewust maakt en haar klaar maakt voor het herkennen van zaken die verschijnen in de geest zodat ze kan overpeinen wat eervol is in zijn essentie, en dat wat goed is in zijn essentie?' Nadat hij me al deze takken van kennis had opgesomd, en mij gezegd had dat die nodig waren, zond hij me weg toen ik mijn onwetendheid had opgebiecht.

Nu mijn hoop was stukgeslagen, werd ik ongeduldig zoals te verwachten viel, temeer omdat ik die man wel enige kennis toeschreef. Nadenkende over de tijd die zou nodig zijn om die kennis te verwerven, kon ik geen uitstel meer verdragen. In deze hulpeloze toestand herinnerde ik mij dat ik een afspraak had met Platonisten, want hun roem was groot.

Ik spendeerde zoveel tijd als mogelijk met een van hen die onlangs in onze stad¹ was komen wonen. Het was een scherpzinnig man, met een hoge positie onder de Platonisten. Ik ging erop vooruit en maakte dagelijks grote vorderingen. De perceptie over de immateriële dingen overweldigde me zeer en de overdenkingen van de ideeënleer² vulde mijn geest met vleugels, zodat ik

¹ Flavia Neapolis of Efeze

² De Ideeënleer is het bekendste onderdeel van de filosofie van de Griekse wijsgeer Plato, en behelst de aanname dat er eeuwige, slechts met het verstand waarneembare Ideeën bestaan.

al na korte tijd dacht een wijs man te zijn. Zodanig was mijn domheid, dat ik verwachtte God onmiddellijk te zien, want God zien is het doel van Plato's filosofie.

3 - De bekering van Justinus.

En terwijl ik zo bezig was, had ik de gewoonte om regelmatig, wanneer ik een moment wenste om vervuld te worden met intense rust, en de drukte te ontlopen, naar een veld te gaan niet ver van de zee.

Op een dag was ik eens in de buurt van deze plek, waar ik veronderstelde alleen te kunnen zijn, toen een oude man, helemaal niet verachtelijk in opzicht, met zachtmoedige, eerbiedwaardige manieren, mij vanop een kleine afstand volgde. Toen ik me omdraaide, naar hem toe, om hem tegen te houden, keek ik hem scherp aan.

Hij vroeg, "Ken je mij?"

Ik antwoordde in de negatieve zin.

"Waarom" zei hij "kijk je me dan zo aan?"

"Ik ben verbaasd," zei ik, "dat ik u hier bij toeval tegenkom op deze plek, ik had helemaal niet verwacht hiér iemand tegen te komen."

Hij zei tegen mij, "Ik maak me bezorgd over enkelen van mijn gezin die hier zijn komen wandelen, daarom ben ik hen hier komen zoeken, misschien kan ik hen hier vinden. Maar waarom bent u hier?" vroeg hij mij.

"Ik verheug me" antwoordde ik, "in deze wandelingen, waar mijn aandacht niet wordt afgeleid en mijn gedachten niet worden onderbroken, een plek als deze is zeer geschikt voor filologie.¹"

"Ben je dan een filoloog,²" vroeg hij me, "geen liefhebber van daden of van de waarheid? Bent u er dan niet op gericht om een praktisch man te worden zo-
zeer³ als u nu een sofist⁴ bent?"

¹ Filologie wordt hier als de oefening van de rede aangegeven.

² Filologie wordt hier als de oefening van het spreken aangegeven.

³ Met dezelfde toewijding.

⁴ Sofisten legden de wetten van de logica vast.

“Welk groter werk kan iemand verwezenlijken,” zei ik, “dan aantonen dat de rede alles omvat, en na het vastgegrepen te hebben en er verenigd mee te zijn neer te kijken op de dwalingen van anderen, en hun bezigheden?”¹

Zonder filosofie en correcte rede zal er bij geen enkele man inzicht aanwezig zijn. Dat is waarom het noodzakelijk is dat elke man de filosofie beoefent, en dit als het grootste en meest eerbare werk te beschouwen. Maar andere dingen van tweede of derde rang van belangrijkheid, al blijken die ook van de filosofie afhankelijk te zijn, zijn van middelmatige waarde en toch aanneming waardig, maar uitgesloten van de filosofie en er niet van vergezeld, zijn ze vulgair en grof voor diegenen die deze dingen najagen.

“Maakt filosofie dan gelukkig?” onderbrak hij mij.

“Zeker” zei ik, en enkel dat.

“Wat is filosofie dan?” vroeg hij “en wat is geluk? Ik bid u, vertel het me, tenzij er iets is dat u verhindert om het te zeggen.”

“Filosofie,” zei ik, “is de kennis van hetgeen werkelijk bestaat, en een zuivere waarneming van de waarheid. Geluk is de beloning van zo een kennis en wijsheid.”

“Maar wat noemt u dan God?” vroeg hij. “Is het niet dat wat altijd dezelfde natuur handhaaft en op dezelfde wijze, en de oorzaak is van alle andere dingen.”

“Dat is inderdaad God.” antwoordde ik hem, en hij luisterde naar mij met genoegen, dus stelde hij mij opnieuw een vraag.

“Is ‘kennis’ niet een algemene term voor verschillende zaken? Want bij alle beroepen zijn, wie zijn beroep goed beheerst: generaal, heerser of dokter gelijkwaardig. Maar in heilige en menselijke zaken is dit niet zo. Bestaat er een wetenschap die het begrijpen van heilige en menselijke zaken toelaat, en een diepe gemeenschap geeft met het heilige en rechtvaardige van deze?”

“Zeker,” antwoordde ik.

“Wat dan? Kennen wij God en mens op dezelfde manier zoals we muziek, wiskunde, astronomie, of andere wetenschappen kennen?”

¹ Dwaling van anderen ‘vaststellen’.

“Zeker,” antwoordde ik.

“U hebt me fout geantwoord,” zei hij dan, “want sommige takken van wetenschap komen tot ons door studie, of door hun toepassingen, terwijl we van andere wetenschappen kennis verkrijgen door te kijken.

Nu, als er u iemand zou vertellen dat er in India een dier bestaat zoals geen enkel ander, maar van die en die aard, in veel vormen en variaties, zou u het kennen alvorens het gezien te hebben.”

“Stellig niet,” zei ik.

“Hoe dan,” zei hij, “kunnen de filosofen op een juist manier oordelen over God, en iets zeggen dat juist is over Hem wanneer ze over Hem geen kennis hebben, Hem niet gezien of gehoord hebben?”

“Maar vader,” zei ik, “de godheid kan niet gezien worden met de ogen waarmee wij de andere levende wezens kunnen zien, maar is alleen door de geest waarneembaar, zoals Plato zegt, en ik geloof hem.”

4 - De ziel op zich kan God niet zien

“Is er dan,” zei hij, “zo een grote macht in onze geest? Krijgt een man zijn waarnemingen niet eerder door zijn zintuigen? Zou de menselijke geest God kunnen zien zonder onderwezen te zijn door de H. Geest?”

“Plato zegt van wel,” antwoordde ik, “hij zegt dat het oog van de menselijke geest deze mogelijkheid heeft en gegeven is voor dit doel, opdat we dat Wezen (God) zouden kunnen zien wanneer onze geest zelf puur is, om alles van de geest te onderscheiden zonder vorm, kleur, of grootte, inderdaad niets wat het menselijke oog zou kunnen waarnemen. Maar het is iets van dien aard, gaat Plato verder, dat al het kenbare overstijgt, onuitspreekbaar is en niet uit te leggen valt, enkel rechtschapen is en goed, plotseling komende in de *zielen* die de juiste ingesteldheid hebben in verband met hun *verhouding* tot Hem en hun verlangen om Hem te zien.”

“Welke verhouding,” repliceerde hij, “is er tussen mensen en God? Is de ziel ook heilig en onsterfelijk en een deel van die verheven geest? En zelfs als die ziel God zou zien is het dan voor ons mogelijk om God in onze geest te ontvangen, en zo gelukkig te worden?”

“Zeker,” zei ik.

“En, worden alle zielen van alle levende wezens door Hem omsloten?” vroeg hij mij, “of zijn de zielen van mensen van een andere aard dan de zielen van ezels en paarden?”

“Nee, want de zielen van alle wezens zijn gelijk,” antwoordde ik.

“Dan,” zei hij, “kunnen beiden, paarden en ezels (God) zien, of kunnen zij op één of andere moment God hebben gezien?”

“Neen,” zei ik, “Want ook de meerderheid van de mensen zal God niet zien, enkel degenen die eerlijk leven gezuiverd door rechtvaardigheid, en door elke andere deugdzaamheid.”

“Is het dan,” vroeg hij, “door dit soort verhouding dat een mens God ziet, en niet omdat hij een geest heeft, maar omdat hij gematigd en rechtvaardig is?”

“Ja,” zei ik, “en omdat hij datgene heeft waarmee hij God kan waarnemen.”

“Wat dan,” zei hij, “hebben geiten en schapen ooit iemand verwond?”

“Niemand, op geen enkele manier,” zei ik.

“Zullen daarom deze dieren, volgens uw redenering, God zien?” vroeg hij.

“Nee, want de natuur van hun lichaam is een belemmering voor hen,” antwoordde ik.

Hij vervolgde, “als deze dieren zouden kunnen spreken wees er dan maar van overtuigd dat ze met veel meer reden onze lichamen zouden belachelijk maken,¹ maar laat ons dit onderwerp nu verlaten, en aannemen dat wat u zegt juist is.² Zeg me echter dit: Ziet de ziel God als ze in het lichaam is, of wanneer ze uit het lichaam verwijderd is?”

“Zolang ze in het lichaam van een mens is,” zei ik, “is het mogelijk voor haar om dit te bereiken door middel van de geest,” en ik ging verder, “maar vooral wanneer ze vrijgemaakt is van het lichaam en op zichzelf is verwerft ze datgene wat ze gewend was; voortdurend en volledig liefhebben”

¹ Lichamen van dieren zijn dikwijls superieur aan het onze. Denk maar aan de reukzin van een hond, of het zicht van een arend.

² Dat de ziel God kan zien.